

HANS SWEDBERG:

Europa-tanken och Strasbourg

I Goethe-staden Strasbourg avvisade det nya och folkvalda Europa-Parlamentet nyligen EG:s budget för 1980 och ställde därmed Gemenskaperna i Bryssel inför besvärliga finansieringsproblem. Före juni månad i år lär knappast någon ny parlamentarisk prövning av den till dess omarbetade budgeten hinna äga rum konstaterar bankdirektör Hans Swedberg, rådgivare i utländska frågor i Skandinaviska Enskilda Banken. EG-arbetet har därmed försatts i en brydsam situation. Parlamentet har emellertid velat understryka att Europasamarbetet inte bara har jordbrukets intressen som huvudmål. Nu måste man satsa på bl a industrins utveckling.

När Goethe som tjugoför år 1770 sändes till Strasbourg för att avlägga sin juridiska examen mötte han där några av de vackraste proven på tidigare europeiska kulturströmningar, den sköna gotiska domen som inspirerade honom till ett kulturhistoriskt mästestycke över hur människans fria skapande i likhet med Strasbourg-domens höga valv inte bör veta av hämningar i tid eller rum. I samma riktning går fördjupningen av hans litterära medvetande via Herder mot folkvisan och Shakespeare långt bortom dåtidens barockens former ännu präglade värld. 'Shakespeare tävlade med Prometheus och skapade sina gestalter i mänsklig form, blott i ofattbar storhet – liksom den gotiske domkyrkobyggaren formade den sanna stora konsten som uttryck för himmelsk skönhet'.

Strasbourg, Caesars Argentoratum där så mycket av tysk och fransk kultur genom århundradena gjutits samman, blev även för Goethe en smältdegel för åtskilligt av det bästa i den europeiska kulturen: folkvisans rötter i de nationella djupa ingick där för ening med kulturella strömningar över timliga eller territoriella gränser. Världsmedborgaren och européen Goethe, kritiserad av sina tyska samtida för oförståelse inför deras nationella strävanden, formulerade också senare den nu mer än någonsin gällande sanningen: det finns inte någon patriotisk konst eller vetenskap; båda tillhör världen som sådan och kan blott i fri växelverkan samt under ständigt hänsynstagande till vad som kunnat bevaras och upptagas från tidigare skeden komma levande människor tillgodo.

De orden ringde i mina öron när jag någ-

ra timmar efter den avgörande budgetdebatten i Europa-Parlamentet gick de korta stegen från Goethehuset nere på Alter Fischmarkt fram till domen och där i porten råkade sammanträffa med den numera drygt sjuttioårige Jean Rey, tidigare president i EG-kommissionen och nu efter ovanskliga förtjänster om Europaarbetet aktad ledamot av det nya Europa-Parlamentet. Glöm inte, sade han, att det var i denna stad som Goethe skrev sin avhandling över *Positiones Juris*. Hit in går jag varje gång jag har några minuter över för att begrunda livets stora sanningar. – Ville Rey med detta säga, att människans själ vid sidan av känslans och förståndets obundenhet liksom i fråga om sitt unika egenvärde behöver en yttre stadga, som motsvarar hennes strävan efter objektiv hänsyn och rättvisa – att i den moderna Europa-konceptionen drygt två hundra år sedan Goethe licensierade i juridik såsom bärande moment måste ingå också en lagbunden ordning, vilket alla stora kulturer dock ytterst har förutsatt?

Europa-Rådet

I Strasbourg finns sedan 1949 Europa-Rådet, där Sverige är medlem, och sedan 1958 sammanträder där också – alternerande med Luxemburg – De Europeiska Gemenskapernas Parlament. Frågan om Strasbourgs roll som Europa-strömningarnas huvudstad, vilken Strasbourg delar med Bryssel och Luxemburg, står ännu öppen trots att staden många gånger genom århundradena skymtat som katalysator för strävanden att slå vakt om det bästa i den europeiska

kulturen, om tankens och ordets frihet. Också här drog korsfarare fram från många länder i dåtidens Europa och här tillkom den tyska kapitulationsurkunden år 1681, där tanke- och yttrandefriheten av Ludvig XIV slogs fast till förmån för Strasbourgs protestantiska universitet; trots sitt begränsade lärarantal kom detta efterhand också att draga till sig allt fler begåvade ungdomar och bland dem ju den unge Goethe. Denna grundtanke går även igen i Europa-Rådets kanske främsta uppgift, att värna om den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, om individens rätt till aktning för sin person samt sin rätt till tanke-, yttrande-, samvets- och religionsfrihet liksom till internationell bedömning av sina klagomål.

Europa-Rådet skall enligt sin stadga uttryckligen åstadkomma en fastare enhet mellan sina medlemmar för att skydda och förverkliga de ideal och principer som utgör deras gemensamma arv samt underlätta deras ekonomiska och sociala framsteg. Medlen är debatter och överenskommelser, och verksamhetsfältet täcker kort sagt alla frågor av gemensam betydelse utom försvaret. Härtill kommer, som redan anförts, att tillse att medlemsstaterna lever upp till principen att alla individer under deras domvärjo skall åtnjuta mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Samtliga västeuropeiska länder med undantag för Finland är anslutna till Europa-Rådet. Arbetet inom Rådet har genom åren väsentligen kommit att utvecklas efter två linjer. Sålunda äger de stora debatterna rum inom det ena av Europa-Rådets huvudorgan nämligen församlingen av parlamentariker,

som i första hand har rådgivande befogenheter. Församlingen sammanträder tre gånger per år till ett veckolångt plenum, normalt i januari, april och oktober. Det tekniska och politiska arbetet äger rum inom Ministerkommittén, som till sin hjälp har ett jämförelsevis stort antal utskott. Kommittén sammanträder på ministernivå (utrikesministrarna) ett par gånger om året men arbetar dessemellan med medlemsstaternas ambassadörer i Strasbourg som ställföreträdare.

Sveriges insatser i Europa-Rådet har tidvis blivit observerade utanför Strasbourg. Bland de numera 21 länder, som där är samlade, har den svenska rösten också tid efter annan hörts såsom Karin Söders under hennes utrikesministertid.

I Europa-Rådets församling har under tidigare år hängivna Europa-federalister och ilskna nationalister sporrat varandra till lysande debatter för och emot ett politiskt integrerat Europa, medan i Ministerkommittén åtskilliga framåtsyftande reformförslag ventilerats. Under senare år har ett stort antal symposier på hög nivå anordnats i energifrågor, datafrågor m m.

Vid sidan av de internationellt ofta livligt uppmärksammade stora avgörandena i Församlingen spelar vardagsarbetet en stor roll, när det gäller att föra människor i Europa närmare varandra. Listan över ämnen som under årtiondena hunnit behandlas är imponerande lång. Relativt ofta har frågekomplexen kunnat mejslas ut till konventionstexter; sedan är det en annan sak att åtskilliga konventioner blivit antagna endast av ett fåtal länder. Det har tidigare gjorts gällande,

att Europa-Rådet famnat över alldeles för många fält. Denna kritik förekommer alljämt. Sålunda har inte minst den nyvalde generalsekreteraren, österrikaren Frans Karasek, kraftigt betonat behovet av koncentration i arbetet.

Europa-Parlamentet

I ökad utsträckning har på senare tid ett intresse för Östeuropa vuxit fram inom Europa-Rådet, och i kretsarna runt detsamma finns ambitioner att använda Europa-Rådet för politiska kontakter mellan Öst och Väst. Det kan nog ändå inte hjälpas att Europa-Rådet, där Europas ledande statsmän tid efter annan valt att uppträda med programmatiska uttalanden, börjat komma något i skuggan av Europa-Parlamentet. Denna synes för övrigt på sistone ha blivit djupare i och med att Europa-Parlamentet sedan juni 1979 är direkt folkvalt och numera innehåller parlamentariker av första rangen med en ofta stark ställning inom den nationella väljarkåren såsom Willy Brandt och Barbara Castle. Med den förutvarande, framgångsrika franska regeringsledamoten Simone Veil i spetsen lär Europa-Parlamentet i fortsättningen låta sin röst höras inte bara högljudd som i december 1979 utan nyanserad som det höves ett internationellt organ med ökande spännvidd.

Europa-Parlamentet utgör ett organ utslutande inom Europeiska Gemenskaperna (EG) med enligt Rom-fördraget endast rådgivande och kontrollerande uppgifter. De beslutande respektive exekutiva uppgifterna inom EG ligger som bekant på Minister-Rå-

det och Kommissionen. Till Parlamentets uppgifter har emellertid efter ett par traktatändringar 1970 och 1975 lagts befogenheten att självständigt besluta angående sådana utgifter inom Gemenskaperna, som följer av traktaterna eller själva integrationsarbetet.

Samtidigt kan Europa-Parlamentet, om det finner tillräckliga skäl tala härför, sända en hel budget för omarbetning tillbaka till EG-Rådet. Det är detta som nu inträffade kort före jul i fjol: 288 av Parlamentets 410 ledamöter återförvisade EG:s budget för 1980 till Bryssel efter en maraton-debatt, där det framgick att hos Parlamentets majoritet fanns en klar önskan att inte bara hävda en folkvald församlings naturliga auktoritet utan också att inför de ännu ej annat än skönjbara problemkomplex, som kommer att känneteckna 1980-talet, låta Europa-samarbetet ha ej endast jordbrukets intressen som huvudmål. Det gäller enligt Europa-Parlamentet att under det kommande decenniet också satsa på industriens utveckling och överhuvud på de underutvecklade områden, som ännu i sådan utsträckning finns inom EG. Liknande frågor kommer nu uppenbarligen upp på Europa-Parlamentets dagordning redan under första halvåret 1980. Längre fram på förteckningen över de europeiska parlamentariskernas aktiviteter står det europeiska betalningssystemet (EMS) ävensom u-ländernas problem.

Parlamentets budget-nej blev knappast någon välkommen julklapp för den franske presidenten, som kraftigt arbetat på det nya Parlamentets tillkomst. Det kanske emellertid kan bli ett positivt moment i briterernas ansträngningar att vinna gehör för sina syn-

punkter på EG:s budget: både EG-Parlamentet och Storbritannien står sålunda på kritikersidan när det gäller så i grunden vitala frågor för EG som hur de gemensamma kostnaderna skall fördelas på de enskilda medlemsländerna och hur produktionen, samt inte minst produktiviteten, inom Gemensamma marknaden skall stimuleras inför stundande hårdare tider.

Samarbete över gränserna

När det gäller Europa-Rådet är det slutligen betydelsefullt att observera, att detta tjänstgör som debattforum även för OECD, där ju även USA, Canada och Japan är med. Med denna anknytning går Europa-Rådets arbetslinjer ut över Europas gränser. Därmed ökas också dess styrka. En svaghet är å andra sidan, att Europa-Rådet saknar fast nationell anknytning bakåt i likhet med Europa-Parlamentet ävensom att riksdagsrepresentanterna inom Europa-Rådet uppträder vid sidan av sin ordinarie hemmaparlamentariska roll.

Europa-tankens verkar långsamt, och dess bästa förespråkare framträder som regel geografiskt helt obundna. Att också Strasbourg därvid bör förbindas med framtidsvisionen om bredare mänsklig kontakt förefaller naturligt med hänsyn till både Europa-Rådets och Europa-Parlamentets verksamhet framöver. Redan den unge Goethe hade nog en känsla av att framtidsutvecklingen inte längre bör hindras av nationella gränser. I den ungdomliga kamratkretsen runt den unge juris studeranden var sålunda det insiktsfulla mottot: vänskap, kärlek, broder-

skap, de bär av sig själva framåt. Den åldrande men djupt förstående segerherren i det andra världskriget, Winston Churchill, gav i det stora Zürich-talet 1946 för sin del en stolt appell framåt med orden: Res Dig, Europa. Tanken på ett Europa, där folken kommer varandra närmare, behöver förvisso för sitt

gradvisa förverkligande på det mänskliga planet stöd av organ som Europa-Rådet och Europa-Parlamentet, vilka vart och ett utifrån sina specifika utgångspunkter bör kunna lämna åtskilliga konstruktiva bidrag till arbetet på att upprätthålla och utbygga det västerländska kulturarvet.

Pärmar för årgång 1979

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08-67 59 55, eller genom insättning av kronor 25: – på postgiro 7 27 44-6.